

μοῖρα τῆς ἡλικίας ταύτης συνίστανται ἐν τούτῳ, ὅτι δὲν λαμβάνεται «ὡς πλήρης» καὶ δὲν ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τῶν ἐνηλίκων ὡς ἰσότιμος. Ἡ ἀγωγή αὐτῆς θὰ ἦτο πολὺ εὐκόλος, ἐὰν ἐφειδόμεθα τῆς εὐαισθησίας αὐτῆς. Θὰ ἦτο δυνατόν νὰ παιδαγωγήσωμεν αὐτὴν ἤδη διὰ τούτου μόνον, ἐὰν δηλ. σκοπίμως καὶ ἐν συνειδήσει ἐλαμβάνομεν αὐτὴν «ὡς πλήρη» ἐν τε τῷ τρόπῳ τῆς πρὸς αὐτὴν ἀνατροφῆς καὶ ἐν ταῖς πρὸς αὐτὴν ἀπαιτήσεσι. Διὰ τὰς νεάνιδας ἐν πάσει περιπτώσει ἰσχύει τοῦτο ἄνευ σχεδὸν περιορισμοῦ τινός. Ὅταν ὁμῶς ἡ πρὸς κῦρος καὶ ἀναγνώρισιν ἀνάγκη, ἣτις διακρίνει τοὺς ἐφήβους, δὲν ἰκανοποιῆται, γεννᾶται ἡ «ἀποστασία», ἄλλαις λέξεσιν οἱ ἔφηβοι μεταθέτουν τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος τοῦ βίου αὐτῶν εἰς σφαῖραν, ἣτις τελεῖ ἐλευθέρα ἀπὸ τῶν κανόνων καὶ τῶν μέτρων τῶν ἰσχυόντων μεταξὺ τῶν ἐνηλίκων. Μετροῦν ἑαυτοὺς κατὰ ἴδια μέτρα. Τὰ ἐσωτερικὰ ἐλατήρια τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ὁμαδικῶν κύκλων καὶ τοῦ ἀθλητικοῦ βίου εἰς τὰς μεγαλοπόλεις, οὐδόλως φέρουν ἀγροῖκον μόνον χαρακτῆρα· μεταξὺ αὐτῶν δρᾷ καὶ λίαν εὐγενὲς ἐλατήριο, ἡ πρὸς ἀναγνώρισιν καὶ ἐκτίμησιν ὁρμῆ, πολλάκις δὲ καὶ ἡ προδοθεῖσα ἀνάγκη πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν ἄλλων καθοδήγησιν καὶ τὴν ἐκ μέρους τῶν ἄλλων ἀγάπην ἐν ὑψηλότερα τινὶ ἐννοίᾳ. Ἐφ' ὅσον ἡ σὺ γ γ ρ ο ν ο ς κινήσεις τῶν ἐφήβων εἶναι ἀποστασία ἀπὸ τοῦ πολιτισμοῦ—ἀκριβῶς εἰπεῖν ἀποτελεῖ πολύμορφον καὶ πολυσχιδὲς πλᾶσμα—προεκλήθη καὶ ὑπὸ τῆς ἀποστροφῆς, ἣν αἰσθάνονται ἐξαναγκαζόμενοι νὰ διαδραματίζουσι πρὸς ἄλλων ἀνθρώπων δευτέρας τάξεως. Τοποθετοῦν ἑαυτοὺς ἐπὶ ἰδίου ἐδάφους.

Τρίτον τι σύμπτωμα, ὑποδηλοῦν ὅτι ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς ἐσχηματίσθη νέον Ἐγώ, [ἀποτελεῖ παρὰ τὴν αὐτοπαρατηρησίαν καὶ τὴν εὐαισθησίαν καὶ ἡ ἀφύπνισις τῆς π ρ ὸ ς α ὕ τ ο τ ἔ λ ε ι α ν ὁ ρ μ ῆ ς. «Αἱ πρὸς χειραφέτησιν προσπάθειαι» εἶναι κατὰ συνέπειαν ἀναγκαῖον τι κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην, οὐχὶ λοιπὸν ἀπόρροια ἀπειθείας καὶ ἀστοργίας. Ὁ νέος ἀρχίζει νὰ προβάλλῃ αὐτὸς σκοποὺς εἰς ἑαυτόν, καὶ δὴ τὸ κατ' ἀρχὰς πειραματιζόμενος μόνον. Ἀναλαμβάνει περιήγησιν τινα, ἄρρυθμον καὶ ἄμετρον τὴν ἐκτασιν, ἵνα διακριβώσῃ ἕως ποῦ δύναται αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ φθάσῃ. Ὁ πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς φύσεως πόθος οὐδεμίαν ἢ ἐλαχίστην ἀσκεῖ

κατ' ἀρχὰς ἐπίδρασιν ἐπὶ τὰς ἀποδημίας ταύτας. Ἀκόμη καὶ ἡ ἐν τῇ ἐκδηλώσει τῆς ὀρμῆς ταύτης ποικιλία, ἐάν δηλ. κατευθύνεται ἐπὶ τὰς ἀθλοπαιδιάς ἢ τὰς συλλογὰς, ἐπὶ τὴν συγγραφὴν πραγματειῶν ἢ τὸ πριόνισμα τῶν δένδρων, εἶναι ψυχολογικῶς θεωρουμένη πολλακίς *una eademque res*, ἵνα κατὰ Σπινόζαν εἴπωμεν, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Διότι τὸ σπουδαιότατον ἐνταῦθα εἶναι ἡ ἐπιθυμία νὰ ἔχουν τι τὸ ἴδιον, περιοχὴν, ἐφ' ἧς οὐδεὶς ἄλλος ἔχει δικαίωματα. Πρὸς τοῦτο συμφωνεῖ τὸ ἄλλο ἐκεῖνο φαινόμενον, ὅτι δηλ. οἱ τοιοῦτοι οἴστροι ἐπέρχονται αὐτὸ τοῦτο δίκην «αἰφνιδίων προσβολῶν». Εἰσβάλλουν ὄλως ἐξαπίνης, — ὁ παρατηρητὴς ζητεῖ ματαίως τὸ αἴτιον —, παύουν ἐξ ἴσου αἰφνιδίως μετὰ ἕξ ἑβδομάδας ἢ μετὰ ἕξ μῆνας, ἐκτός ἐάν παρὰ τὴν διὰ τὸ σύνολον ἀναξίαν λόγου σημασίαν αὐτῶν καταστοῦν χρόνιοι, ὅπερ εἶναι σημεῖον δυσοίωνον διὰ τὴν ἐξέλιξιν. Καὶ ἡ πρὸς αὐτοτέλειαν ὀρμὴ αὕτη, περὶ ἧς θὰ ὁμιλήσωμεν ἐκτενέστερον κατωτέρω, διαδραματίζει μέρος εἰς τὸ κίνημα τῶν νέων καὶ τὴν φθοροποιὸν παραμέλησιν αὐτῶν. Ἐντεῦθεν καταφαίνεται ὅπως διὰφορα πράγματα εἶναι δυνατόν νὰ ἀναπτυχθοῦν ἐκ τῆς αὐτῆς ψυχολογικῆς ρίζης, ἀναλόγως τῶν ἐπιδράσεων τοῦ περιβάλλοντος, ὅπερ ἐκτρέφει αὐτά. Οὕτω μεταβαίνομεν ἀβιάστως εἰς τὸ δεῦτερον θεμελιῶδες γνῶρισμα τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας.

β) Ἡ βαθμιαία γένεσις σχεδίου ζωῆς. Ὁ περιορισμὸς τοῦ φαινομένου τούτου εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐπαγγέλματος θὰ ἐσήμαινε παρανόησιν αὐτοῦ. Δὲν πρόκειται καὶ ἐν ἀρχῇ περὶ σχεδίων, ἅτινα γεννῶνται ἐκ πλήρους καὶ σαφοῦς συνειδήσεως τοῦ σκοποῦ. Ἰπ' αὐτὴν δέον νὰ νοήσωμεν τὴν κατευθυνσιν, ἣν λαμβάνει ὁ ἐσωτερικὸς βίος, ὅταν ἐκ τῆς φορᾶς τῶν ὀρμῶν καὶ τῆς πιέσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου σχηματίζεται παραλληλόγραμμον τῶν δυνάμεων. Οὕτω μορφοῦται ἐν τοῖς μυχίοις ὁ ἄνθρωπος, ἐκ τοῦ ἀσυνειδήτου ἢ ἀνεπισκέπτου λαβυρίνθου τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτοῦ κόσμου.

Ἄλλ' ὅπισθεν πάντων τούτων ὑπάρχει νέα κατ' αὐσίαν θέσις πρὸς τὴν ζωὴν. Διὰ τὸν παῖδα ὁ βίος εἶναι ἐν γένει σειρά ἀσυνδέτων σημείων. Σπεύδων ἀπὸ ἀπολαύσεως εἰς ἀπόλαυσιν καὶ ἀπὸ διαφέροντος εἰς διαφέρον, δὲν ἔχει ἀκόμη συνείδησιν ὅτι διὰ τοῦ

τρόπου τούτου ἐργάζεται πρὸς ἓν Ὀλον. Ὁ χρόνος φαίνεται ἀπεριόριστος. Οὐδεμία ἄλλη ηλικία ἐμφανίζεται εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν βίωσιν ἢ ἐμπειρίαν οὕτω μακρά, ὅσον τὰ πρῶτα δώδεκα ἢ δεκατρία ἔτη. Εἶναι γνωστὴ ἐπίσης ἡ ἀσθενὴς μνήμη τῶν παιδῶν, προκειμένου περὶ κινήσεων τοῦ θυμικοῦ· αὗται δὲν κέκτηνται ἔτι τὴν κεντρικὴν διὰ τὸν βίον σημασίαν, τὴν ὁποῖαν προσλαμβάνουν βραδύτερον. Μετὰ τῆς ψυχικῆς ἥβης ἀρχεται κατ' ὀλίγον, ἐνισχυμένη ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ἡ νέα ἐποψίς: «Ἐργάζεσαι διὰ τῶν πράξεών σου εἰς Ὀλον τι καὶ ὅ,τι συγκλώθεις εἰς τὸ πλέγμα τοῦτο παραμένει ἀμετακλήτως, ὡς μέρος τι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου». Τὸ ἡμερολόγιον σημαίνει σπουδαῖον σύμπτωμα διὰ τὴν τάσιν ταύτην πρὸς εὑρεσιν τῆς συνεχείας ἐν ἑαυτῷ καὶ πρὸς συγκράτησιν αὐτῆς ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ παρελθόν. Αἱ παιδικαὶ ἀναμνήσεις ἔχουν ἐν αὐτῷ πολλαχῶς σημασίαν. Ἄλλ' ὁμως τὸ βλέμμα εἶναι φυσικὰ κατ' ἀρχὰς ἐστραμμένον μᾶλλον πρὸς τὸ μέλλον. Ὀλως ἀφ' ἑαυτοῦ σχηματίζεται σιγηλὸν τι ἰδανικόν. Ἐν τῇ περὶ μέλλοντος εἰκόνι ταύτῃ αἱ πραγματικότητες, ὡς καλοῦν αὐτάς, ἀποτελοῦν ἐν ἀρχῇ πενιχρά τινα μόνον σημεῖα. Τὰ εὐρέα κενὰ πληροῦνται ὑπὸ τῶν πλασμάτων τῆς δημιουργικῆς φαντασίας. Ἄλλὰ τὰ φαντασιώδη ταῦτα στοιχεῖα ὑποχωροῦν ὀλον ἐν περισσότερον κατὰ τὴν πορείαν τοῦ ἐπειτα βίου. Μεταβάλλονται εἰς πραγματικά, ὡς μεταποιοῦνται εἰς ὅσα τὰ χονδρῶδη μέρη τοῦ κρανίου σὺν τῇ προόδῳ τῆς ἀναπτύξεως. Θὰ ἔτεινέ τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ὅσα πολυπλοκώτερος καθίσταται ὁ πολιτισμὸς καὶ ὅσα περισσότερον διαφορεῖται, ἐπὶ τοσοῦτον ἐπιμηκύνεται καὶ ἡ διάρκειά τῆς ψυχικῆς ἥβης. Ἡ ἐντὸς τοῦ ἐσχηματισμένου ἀντικειμενικοῦ πολιτισμοῦ αὔξησης, ὁ ἐναντι αὐτοῦ διακανονισμὸς τῆς θέσεως τοῦ ἀτόμου καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ὀρθὴ τοποθέτησις καθίστανται δυσχερέστερα. Τὸ ζήτημα εἶναι—ἐν καὶ ὑπὸ τὴν μορφὴν ταύτην δὲν λαμβάνομεν συνειδησιν αὐτοῦ— νὰ ἐξάρωμεν ἐκ τῶν πολλῶν δυνατῶν Ἐγῶ, ἅπερ ἔχομεν ἔτι ἐντὸς ἡμῶν, τὸ βασιλικὸν Ἐγῶ. Ἐφ' ὅσον τὸ φαινόμενον τοῦτο τελεῖται συνειδητῶς, τηρεῖται μετ' ἐπιμελείας μυστικόν. Ἡ φύσις τελειουργεῖ πάντα ὅσα σχετίζονται πρὸς γέννησιν καὶ παραγωγὴν ὑπὸ τὸν σκοτεινὸν πέπλον τῆς μυστικότητος. Ὁ Alfred Adler ἔχει δίκαιον λέγων, ὅτι «οὐδὲν ἐν τῷ βίῳ καὶ ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ

ἀνθρώπου τελείται μετὰ τηλικαύτης μυστικότητος, μεθ' ὅσης ἡ ἰδρυσις τοῦ ἰδεώδους τοῦ προσωπικοῦ βίου». Αἱ στατιστικαὶ συλλογαὶ περὶ τῶν ἰδανικῶν τῶν ἐφήβων εἶναι διὰ τοῦτο ἐνδεχόμενον νὰ ὀδηγοῦν πάντοτε εἰς φαινομενικὰ πορίσματα. "Ὅ,τι ἐνεργεῖ ἐνταῦθα ὡς πρότυπον δὲν εἶναι συνήθως ἐπίσημα πρόσωπα, ἀλλὰ συχνὰ λίαν μέτριοι, ἕγγυς ὅμως κείμενοι ἀνθρώποι, ὡς ὁ θεῖος ἢ ὁ υἱὸς τοῦ γείτονος, ὅστις εἶναι κατὰ τρία ἔτη πρεσβύτερος.

Περὶ τῆς φύσεως τῆς ἐν τοῖς μυχλοῖς γεννήσεως τοῦ ἰδεώδους τῶν ἐφήβων θὰ ὁμιλήσωμεν διεξοδικῶς ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ. Ὡς ἡ περίφημος φράσις τοῦ Rükert, ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐκάστου προβάλλει κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἡ εἰκὼν ἐκείνου, ὅπερ πρέπει νὰ γίνῃ» λέγει, τὸ ἰδανικὸν τοῦτο δὲν εἶναι ἀφηρημένος τις τύπος κατηγορικῆς προσταγῆς, ἀλλ' ἡ πλαστικὴ εἰκὼν ἰδανικῆς μορφῆς τῆς ἰδίας ψυχῆς (ἐντελέχεια). Ὁ εἰδολογικὸς δὲ οὗτος νόμος, πρὸς ὃν τείνουν αἱ κράτισται τῶν ἐνδομύχων δυνάμεων, ἀποβαίνει ἐναντι τῶν ἔσωθεν κωλυμάτων καὶ ἐπισχέσεων κανονιστικὸς νόμος. Ἀλλὰ πολὺ συχνὰ τὰ κωλύματα ταῦτα γίνονται αἰτία μεγάλων ἐκτροπῶν, διαστροφῶν, ἀκόμη δὲ καὶ παθολογικῶν διαταραχῶν. Ὁ Pestalozzi εὗρίσκειται ἐν δικαίῳ βεβαιῶν, ὅτι ἀὐτὸς ἀνθρώπος εἶναι καλὸς καὶ θέλει τὸ ἀγαθόν· ἐπιθυμεῖ μόνον νὰ εἶναι εὐτυχῆς ὅταν τὸ πράττῃ, Ἀλλ' ὅταν εἶναι κακός, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἀπέφραξαν ἀσφαλῶς εἰς αὐτὸν τὸν δρόμον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἤθελε νὰ εἶναι καλός». Ἡ ὑπὸ τοῦ Alfred Adler ἰδρυθεῖσα σχολὴ τῆς ψυχαναλύσεως ἔρριψεν ἐπιτυχῆς φῶς εἰς τὰ βάθη ταῦτα. Καὶ ὁ ἐν μέρει μόνον ἀποδεχόμενος τὴν θεωρίαν ταύτην θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι περιέχει σπουδαιοτάτας καὶ ὀρθοτάτας παρατηρήσεις. Ὁ Adler ὁρμᾶται ἀπὸ τῆς φυσιολογικῆς πλευρᾶς. Κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ἡ ἐμφυτος μειονεκτικότης ὀργάνου τινὸς ὀδηγεῖ εἰς συγκέντρωσιν τῶν ζωϊκῶν ἐνεργειῶν ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς λειτουργίας τοῦ μειονεκτοῦντος ὀργάνου. Τοιοῦτοτρόπος οὐ μόνον γεννῶνται φυσικὰ καὶ ψυχικὰ ἀντισταθμίσματα, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο περίσσεια καὶ πλεονοσμὸς ἀντισταθμισμάτων. Ὁ Adler ἐρευνᾷ ἔπειτα λίαν διεξοδικῶς τὰ φαινόμενα τοῦ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον γεννωμένου ἀμυντικοῦ ἐπιφύματος τῆς ψυ-

χῆς. Τὰ συναισθήματα τῆς μειονεκτικότητος γεννοῦν ὄρμην πρὸς ἀσφάλισιν. Διότι ἡ ὄρμη πρὸς ὑπεροχὴν, ἡ πρωτογενὴς αὕτη βούλησις πρὸς αὐτοσυντηρησίαν καὶ ἐπικράτησιν ἢ πρὸς δύναμιν, εἶναι ἡ θεμελιώδης ὄρμη τῆς ζωῆς καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἢ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ βιοτικῆς σχεδίου κινουῦσα δύναμις. Ὅταν ἡ ὄρμη αὕτη ἐφικνῆται κατ' εὐθείαν τοῦ σκοποῦ, συνεπάγεται ὑγιῆ συγκρότησιν τῆς προσωπικότητος. Ἄλλ' ὅταν ὅμως ἀποτυγχάνῃ αὕτη καὶ ἡ ὄρμη παραγκωνίζεται, ἐξακολουθεῖ ἐνεργοῦσα ἐν τῷ ὑποσυνειδήτῳ, ἡ δὲ ὑπεροχὴ ἐπιτυγχάνεται τότε διὰ φανταστικῶν πλασμάτων, ἅπερ ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ διὰ λοξοδρομίας. Τὰ τοιαῦτα, διὰ τῆς εἰς τὸ ἀσυνειδήτῳ ἀπωθήσεως γεννηθέντα πλάσματα ἀποτελοῦν εἴτα τὴν κατευθύνουσαν δύναμιν ἐν τῷ ἐνεργῷ βίῳ. Οὕτω ἐξηγοῦνται σχέδια ζωῆς ἀπὸ τῶν ἀπλῶς διαστροφῶν μέχρι τῶν σαφῶς παθολογικῶν φαινομένων τῶν ἐμμόνων ἰδεῶν καὶ τῶν νευρώσεων(1).

Π ρ ω τ ὀ γ ο ν ο ι περιπτώσεις τοῦ εἴδους τούτου εἶναι γνωσταὶ καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ. Πολλοὶ γυναῖκες ἐπιτυγχάνουν διὰ λιποθυμίας ὅ,τι δὲν κατορθοῦν διὰ παραστάσεων. Δὲν προκαλοῦν αὐτὴν ἐν συνειδήσει· ἀλλ' ἐν τῷ ὑποσυνειδήτῳ αὐτῶν ὑπάρχει τι, ὅπερ θέλει οὕτω, διότι ἐξεβλήθη εἰς τὰ ὅρια τῆς λοξοδρομίας. Ὁ «μαθητικὸς βῆξ» (ὅστις σκοπεῖ νὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τῆς εἰς τὸ σχολεῖον φοιτήσεως) εἶναι βῆξ ψυχικῶς παραχθεις, ἀτασφάλισις καὶ ἀμυντικὸν οὕτως εἰπεῖν πρόχωμα· ἀλλ' ὅμως εἶναι δυνατὸν νὰ μεταβληθῇ βαθμηδὸν εἰς πραγματικὸν βῆχα. Ὑστερικὴ τυφλότης εἶναι β ο ὕ λ η σ ι ς τοῦ μὴ βλέπειν, πηγάζουσα ἐκ τοῦ ὑποσυνειδήτου, ὡς ἡ ὕστερικὴ κωφότης β ο ὕ λ η σ ι ς τοῦ μὴ ἀκούειν.

Ἄλλὰ δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ ὑπερβῶμεν τὰ πρὸς τὸ παθολογικὸν φέροντα ὅρια. Λί τοιαῦτα ἔμμεσοι μορφαὶ τῶν ἐλαττηρίων εὑρηνται καὶ ἐν τῷ καλουμένῳ ὀμαλῷ βίῳ. Καὶ δὴ ὑπὸ δῦα κυρίας ἐκφάνσεις: Σ υ ν α ι σ θ ῆ μ α τ α μ ε ι ο ν ε ξ ί α ς γεννοῦν ἀφ' ἑαυτῶν τάσεις πρὸς ἀντισταθμίματα. Ἐνίοτε ἐμφανίζονται

1. Ἄκόμη καὶ ἐν τῇ τάσει πρὸς πλήρη ὑποτίμησιν ἑαυτῶν ἔγκειται πηγὴ ἀπολαύσεως δυνάμειος καὶ σώζοντα πλάσματα τῆς φαντασίας.

ἐνεργά καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ μειωνεκτοῦντος πεδίου· ἀλλὰ συχνότερον ἔτι ἐπὶ ἄλλων πεδίων. Ἡ ὄρμη πρὸς πληθωρικὴν ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀγάπης, πρὸς τὴν πραγματοποίησιν τῆς ὁποίας ἔλειπεν ἀπὸ τοῦ Rousseau, ἡ δύναμις, ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ γεννηθῇ ἐν αὐτῷ ὡς ποιητικὸν ἀντιστάθμισμα ἡ «Nouvelle Heloise». Ὅστις ζῆ ὁ ἴδιος βίον λίαν ἐντατικόν, ἀπολαμβάνων πλήρως τὴν ζωὴν, δὲν γράφει μυθιστορήματα. Ἐνταῦθα καταφαίνεται ἡ δημιουργικὴ δύναμις τοῦ πόθου. Συναίσθημα τὰ μειονεξίας προκληθέντα ἐκ τῆς μὴ ἀναγνώρισεως ἐκ μέρους τοῦ περιβάλλοντος, ἐξωθοῦν τὰς ψυχικὰς ἐνεργείας πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν, ἢ πρὸς τὴν ὁποίαν ὁδὸς δὲν εἶναι κεκλεισμένη. Τὸ κέντρον τῆς πρὸς δύναμιν καὶ κύρος ὁρμῆς μετατίθεται εἰς ἄλλους κοινωνικοὺς κύκλους ἢ ἐκδηλοῦται ὡς ὄρμη πρὸς ἐπίθεσιν καὶ ἀρνήσιν ἢ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἐν τῇ μονώσει αὐταπόλαυσιν, ὡς συμβαίνει περὶ τὸν Nietzsche, ὅστις ἐνετράφα εἰς τὴν ἐνδόμυχον αὐτοῦ ἰσχὺν ὅσῳ μᾶλλον τὸ κύπελλον τῆς πραγματικῆς ζωῆς ἐθρυμματιζέτο ἐντὸς τῶν δακτύλων του(1).

Τὰ ἐλατήρια ταῦτα δεόν νὰ γνωρίζωμεν, ἵνα κατανοήσωμεν παραδόξους τινὰς ἐκτροπὰς βιοτικῶν σχεδίων τῶν νέων. Ἡ ἀπειρος ἐπιφυλακτικότης τῆς ἡλικίας ταύτης ἀποκρύπτει ἐπιμελῶς ὅ,τι συμβαίνει ἐν τῷ μυχῷ τῆς ψυχῆς. Ἐκδηλος γίνεται ἰσχυρογνώμων ἀντίστασις, πείσμα, ἐχθρότης· παράδοξοι προθέσεις, αἵτινες ἐξηγοῦνται μόνον ἐκ τῆς ἀρνήσεως ἄλλου τινός, ἐξωθεν ἐπιβεβλημένου· ἀπότομος ἐγκατάλειψις τῆς παλαιᾶς πίστεως καὶ τῶν προτέρων ἰδανικῶν, προσφιλῶν ἀνθρώπων καὶ τόπων. Ὅπισθεν ὄλων τούτων τῶν φαινομένων τῆς ἄλλοπροσάλλου μνησικακίας κεῖται εἰς τύπος συμπεριφορᾶς, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζει ὀρθῶς ὁ Alfred Adler : «Πρέπει νὰ πράττω οὕτως, ὥστε ἐν τέλει νὰ εἶμαι κύριος τῆς καταστάσεως». Οἱ ἐσωτερικοὶ οὔτοι

1. Ὁ κοινωνικῶς περιφρονούμενος ἐκλέγει τὴν διὰ τῶν μεγάλων δημιουργημάτων λοξοδρομίαν, ἵνα ἐπιβάλη τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀπόληψιν, τὴν ὁποίαν ἠρνήθησαν εἰς αὐτόν. Βιβρώσκουσα φιλοδοξία ὁδηγεῖ εἰς τὰ διαστροφώτατα στάδια ζωῆς καὶ παρέχει τὴν κλεῖδα πρὸς ἐξήγησιν «ἀστοχησάντων» βίων.

σπασμοί είναι ήδη δυνατόν νά προβοῦν κατά τήν νεανικήν ἡλικίαν ἐπὶ τοσαῦτον, ὥστε νά ἐπιχειρῶνται αὐτοκτονίαι ὀφειλόμεναι μόνον εἰς τήν εὐχαρίστησιν, ἣν παρέχει ἡ παράστασις τῆς θλίψεως, τῆς παρασκευαζομένης τοιουτοτρόπως εἰς τὸν ἄλλον. Τὸ συντετριμμένον αὐτραυναίσθημα δράττεται ἀντὶ πάσης θυσίας παντὸς ἀναπληρώματος, ὅπερ ἐπιτρέπει τήν σωτηρίαν μοίρας τινὸς τοῦ ἐπιδιωκομένου.

Μεταξὺ τῶν μελῶν τῶν ἀποτελούντων τήν κίνησιν τῶν νέων εὐρηγται ἄτομα, τὰ ὅποια οὐδὲν θετικὸν ἰδακτικὸν ὠδήγησεν εἰς τὸν κύκλον τοῦτον. Ἐπιγόρευσαν εἰς αὐτὰ νά αισθάνωνται ἑαυτὰ ὡς ἐνήλικας. Διὰ τοῦτο ἐκλέγουν τήν μόνην ὑπολειπομένην διέξοδον: «Δὲν θέλομεν νά εἴμεθα ἐνήλικες, θέλομεν νά εἴμεθα ἔφηβοι... καὶ νά μείνωμεν». Πλὴν τούτου αἱ πρὸς τὸν ἔφηβον ἀπαιτήσεις τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ καθίστανται ὅλον ἐκαταθλιπτικώτεροι. Ἐντεῦθεν σχηματίζεται ἐν τῇ ψυχῇ ἀμυντικὸν τι ὡς εἰπεῖν περίβλημα· ἀποφεύγει νά ὁμολογήσῃ ὅτι δὲν δύναται νά εἰσέλθῃ εἰς αὐτόν· οὕτω σώζει ἑαυτὴν ἰσχυριζομένη ὅτι δὲν θέλει νά εἰσέλθῃ εἰς τὸν πολιτισμὸν τοῦτον, διότι εἶναι ἔστερην ἄξιας. Ἐφ' ὅσον ἡ κίνησις τῶν νέων ὀφείλεται εἰς τοιαῦτα ἐλατήρια, σημαίνει σύμπτωμα βαρείας ἀσθενείας τοῦ πολιτισμοῦ ἡμῶν, δηλ. ἀποφυγὴν τῆς σοβαρότητος τῆς ζωῆς. Θὰ εἶδομεν ὁμως ὅτι ἐν τῇ κινήσει ταύτῃ ἐνεργοῦν καὶ δυνάμεις ἕλως διάφοροι.

Μετὰ βεβαιότητος δυνάμεθα τοῦτο τοῦλάχιστον νά εἴπωμεν, ὅτι πόθοι τῆς ἡβης, ἐδραιωθέντες ἐν τῇ ψυχῇ, τελοῦν καὶ κατά τὸν ἔπειτα βίον προσπεφυκότες ἐν αὐτῇ μετὰ κολοσσιαίας δυνάμεως, ἐὰν ἡ διαμόρφωσις τοῦ βίου τούτου δὲν ἐπέτρεψεν εἰς αὐτοὺς νά πραγματοποιηθοῦν. Ἐξακολουθοῦν νά ἐνεργοῦν ὡς μυστικὰ ἐλατήρια καὶ δύνανται νά ἀσκοῦν ἀκόμη καὶ βραδύτερον ἀνατρεπτικὴν ἐπίδρασιν, καὶ δὴ, ὡς ἐκ τινος περιπτώσεως γνωρίζω, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἕκτην δεκαετηρίδα, εἴτε ὡς ἀναγέννησις (τ.ἔ. ὡς μοῖρα ἐκ τῶν ὑστέρων κατ' ἀναπλήρωσιν βιομένης ἡβης, ἥτις εἶναι πάντοτε δημιουργικὴ) εἴτε ὡς καταστροφή, κατὰ τὴν ὑποίαν καταρρέει ὅλον τὸ σύστημα μακρῶν ἐτῶν βίας, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος.

Τὸ φαινόμενον τῆς αὐτομορφοποιήσεως, ὅπερ ἀρχίζει μετὰ τῶν χρόνων τῆς ὀριμάνσεως, περιλαμβάνει, ἐκτὸς τῆς ἀφυπνίσεως τοῦ Ἐγὼ καὶ τῆς βαθμιαίας εἰσοδου εἰς συνεχομένην κίνησιν τῆς ζωῆς, τρίτον τι σημεῖον, ὅπερ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ δύο προηγούμενα ἀποτελεῖ τὸν σύνολον ρυθμὸν τῆς νέας μορφῆς τοῦ ψυχικοῦ βίου. Εἰς τὴν πρὸς τὰ ἔσω τροπὴν ἀντιστοιχεῖ δηλαδὴ ἐν τῇ ἀντικειμενικῇ πλευρᾷ τοῦ κόσμου ἡ διάνοιξις νέων πεδίων νοήματος περιεκτικῶν. Ἀντικειμενικῶς θεωρούμενα προϋπήρχον ἤδη ταῦτα ἀπὸ μακροῦ ὡς στοιχεῖον τοῦ περιβάλλοντος. Ἐλείπεν ὅμως τὸ ὄργανον τῆς εἰδικῆς βιώσεως αὐτῶν. Τοῦτο ἀνοίγει νῦν, καὶ δὴ— ἵνα μεταχειρισθῶμεν εἰκόνα χρησιμοποιηθεῖσαν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν—πολύφυλλον ὡς κάλυξ, ὃ ὁποῖος περιέκλειε μέχρι τοῦδε τὸ ἄνθος τοῦ Ἐγὼ.

γ) Ἡ εἰς τὰ καθ' ἕκαστον πεδία τῆς ζωῆς εἰσοδος καὶ ἡ πρὸς αὐτὰ προσαρμογή, εἶναι ἀληθὲς ὅτι προπαρασκευάζεται ἤδη κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Πᾶσαι αἱ κατευθύνσεις, ὑφ' ἃν ἐμφορεῖται ὁ ἐνήλιξ ὅταν παρέχη νόημα καὶ ὅταν λαμβάνῃ ἐμπειρίαν τοῦ νοήματος ἢ βιοῦ τὸ νόημα τοῦ κόσμου, εὔρηται καὶ παρὰ τῷ παιδί. Εἶναι λοιπὸν ἱκανὸς νὰ βιοῦ αἰσθητικῶς, θεωρητικῶς καὶ θρησκευτικῶς ἀξίως, ὡς ἐξ ἄλλου κατανοεῖ τὸ νόημα τοῦ ὀφέλους, τῆς ἀγάπης, τῆς δυνάμεως. Ἄλλ' ἡ σχέσις τοῦ παιδὸς πρὸς ταῦτα τὰ ἀξιολογικὰ καὶ νοήματος περιεκτικὰ πεδία εἶναι ἐν πολλοῖς διάφορος τῆς τῶν ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ὀριμάνσεως τελούντων. Ἐν πρώτοις δὲν λαμβάνει ἀκόμη συνείδησιν τῶν κατευθύνσεων τούτων ὡς διαφορηθεισῶν ὀψεων τῆς ζωῆς. Τοῦτο κατεῖδε κατὰ τρόπον μεγαλοφυῆ ὁ Froebel, ὅστις προησθάνθη ὅτι ἡ εἰς τὸν παῖδα προσιδιάζουσα μορφή ζωῆς εἶναι ἡ παμμερῆς ἐνότης τῆς ζωῆς, στηρίξας ἐπὶ τοῦ θεμελιώδους τούτου ψυχικοῦ γνωρίσματος τὰ φυσικὰ μορφωτικὰ μέσα αὐτοῦ. Διὰ τῶν ἀπασχολουσῶν παιδιῶν αὐτοῦ ἀνέδραμε μέχρι τοῦ ἐνωτικοῦ ἐκείνου κέντρου τῆς μορφοποιήσεως, ἐν τῷ ὁποίῳ εὔρηται ἀδιαχώριστα ἐτι γνωστικά, αἰσθητικὰ καὶ ὠφελιμαρχικὰ εἶδη, ὡς ὁ παῖς δὲν ἐξέπεσεν ἀκόμη ἀπὸ τῆς πρωτογόνου ἐκείνης ἐνότητος τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν μητέρα, τὴν φύσιν καὶ τὸ θεῖον. Ἐπειτα ὁ ἔφηβος

βιοῖ πάσας ταύτας τὰς σχέσεις ὑπὸ ἄλλην χροιάν, πολὺ δηλαδὴ ὑποκειμενικώτερον καὶ ἅμα πολὺ ὀλιγώτερον ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἀντικείμενον, ἀντὶ τούτου ὁμῶς μετὰ τοῦ χαρακτηριστικοῦ τόνου, ὃν παρέχει ἡ συναίσθησις ὅτι τοῦ ἀντικειμένου τούτου λαμβάνει ἐμπειρίαν ὁ ἴδιος κατ' ἴδιον τρόπον, ἐμβάλλων εἰς αὐτὸ τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον, εἴτε ὅταν καταφάσκη αὐτὸ εἴτε ὅταν τὸ ἀποκρούῃ. Ἐὰ νοήματος περιεκτικὰ ἀντικειμενικὰ πλάσματα δὲν δέχεται πλέον ἀπλῶς ὡς αὐτονόητα δεδομένα, ἀλλὰ τώρα πλέον π λ η ρ ο ῖ αὐτά — καὶ τοῦτο εἶναι τὸ χαρακτηριστικόν — τ ῶ ν ἰ δ ῖ ω ν τ οῦ β ῖ ω μ ᾶ τ ω ν, τοῦ ἰδίου ψυχικοῦ του βίου· νῦν τὸ πρῶτον προσέχει καθόλου εἰς αὐτά, ἐκτιμᾷ αὐτά, λαμβάνει συνειδησὶν αὐτῶν ἢ ἄλλως β ῖ ο ῖ αὐτά. Μέχρι τοῦδε ὑφίστατο ἐν πάσῃ περιπτώσει ἴδια τις ἐνασχόλησις περὶ τεχνικὰ πράγματα. Τοῦτο εἶναι ἀρκετὰ χαρακτηριστικόν, διότι ἐν τῇ τεχνικῇ δὲν ἔγκειται θέσις ἢ προβολὴ ἀξιῶν, ἀλλὰ μόνον ἐκλογὴ μέσων καὶ πραγματοποίησις ἀξίας ἄλλοθεν τεθημένης. Νῦν ὁμῶς ἀρχεται ἴδια ἀξιολογικὴ ἐνέργεια, ἐπειδὴ ἐγεννήθη ἴδια βίωσις, — ἴδια ἐμπειρία τοῦ νοήματος καὶ ἴδιαι κρίσεις. Ἐ λ ο ς ἐντεῦθεν συνάγεται ὅτι μόνον ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ὀριμότητος εἶναι δυνατὴ ἐνεργὸς συνεργασία ἐν τῷ πολιτισμῷ. Ἡ πρὸς τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ σχέσις τοῦ παιδὸς εἶναι σχέσις προσλήψεως καὶ δεκτικότητος, ἐν πάσῃ περιπτώσει μόνον ἀπομίμησις. Ἐπὶ οὐδενὸς πεδίου δημιουργεῖ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ ζῆ — οὕτω θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, — διὰ μέσου τοῦ προϋπάρχοντος πολιτισμοῦ τὸν ἐκ τῆς φύσεως ἐξηρητημένον, ἐνιστικὸν καὶ ἀφελῆ αὐτοῦ βίον. Ὅταν ποτὲ ὁ ἐνωτικὸς οὗτος δεσμὸς πρὸς τὸν περιβάλλοντα κόσμον διαρραγῆ, τὸ διηρθρωμένον νόημα τοῦ τελευταίου τούτου δὲν βιοῦται μόνον κατ' ἴδιον τρόπον, ἀλλὰ καὶ προστίθενται εἰς αὐτὸ πολλὰ καὶ πολλὰ λαμβάνονται. Ἀρχεται ἰ δ ῖ α καλλιτεχνικὴ δημιουργία, ἰ δ ῖ α σκέψις, δημιουργία ἰ δ ῖ α ς κοινωνίας, ἰ δ ῖ α θρησκευτικὴ βίωσις τοῦ κόσμου. Καὶ ἐὰν ἀκόμη δεχθῶμεν, ὅτι ὅ,τι προσθέτει ἐκάστοτε ὁ ἔφηβος εἰς τὰ προϋπάρχοντα ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ δὲν εἶναι παρὰ μικρὸς τις κόκκος, σπουδαῖον παραμένει πάντοτε ὅτι ἀρχεται νὰ εἶναι γενεσιουργὸς καὶ ἐν τῇ πνευματικῇ ταύτῃ ἐννοία. Ἐκδηλοτάτῃ καθίσταται ἡ μεταβολὴ αὕτη τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐπὶ

τοῦ οἰκονομικοῦ πεδίου. Οἱ παῖδες, ὅταν ζοῦν ἐν εὐπόρῳ περιβάλλοντι, οὐδόλως σκέπτονται πόθεν ὁ πορισμὸς τῶν ἐπιτηδείων. Ὅταν εἰς τὸν Φήλικα Δάην, τοῦ ὁποίου οἱ γονεῖς ἦσαν ἡθοποιοί, ἐπῆλθέ ποτε ἡ σκέψις αὕτη, ἱκανοποίησεν αὐτὸν ταχέως ἡ ἀπάντησις, ὅτι καθ' ἑκάστην ἑσπέραν ἐπιπτε μετὰ τὴν παράστασιν ἐν πεντάλεπτον ἀπὸ τῶν νεφῶν τῆς αὐλαίας. Ἡ ἀφύπνισις ἰδίας πρὸς κέρδος ὁρμῆς ἐν τῇ ἐννοίᾳ σκοπίμου καὶ κατὰ σχέδιον ἐνεργείας, εἶναι καὶ αὕτη σημεῖον ὅτι ἤρχισεν ἡ ψυχικὴ ἥβη.

Ἄλλ' ἡ πρὸς τὰ καθ' ἑκάστον πεδία τῆς ζωῆς τάσις αὕτη καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς αὐξήσις παρέχει ἐξ ἄλλου ἀφορμὴν πρὸς δυσχερῆ καὶ κατατρύχοντα προβλήματα. Ταῦτα δὲν γεννῶνται ἐκ τούτου, ὅτι εὐθύς ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τελεῖται συνειδητὸς «διακανονισμὸς» τῆς θέσεως τοῦ ἀτόμου ἐναντι τῶν διαφόρων πεδίων τῆς ζωῆς καὶ ἐναντι τῆς ἀξιώσεως αὐτῶν ὅπως μετέχουν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ προσωπικοῦ βίου τοῦ καθ' ἑκάστον. Τοῦτο, ὡσάκις ἐμφανίζεται, ἀποτελεῖ μεταγενέστερον στάδιον καὶ ἴσως ἀφορᾷ εἰς ἐκείνους, ὅσοι διανύουν σαφῶς καὶ ὠρισμένως περίοδον αὐτομορφώσεως. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διαρκεῖ μέχρι τῶν ἐτῶν τῆς ὠρίμου ἡλικίας, Ἄλλὰ τὰ προβλήματα τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἥβης ἐν μέρει μόνον εἶναι συνειδητά. Τελοῦν ὁμοῦ δεδομένα συνεπτυγμένως ἐν τῷ γεγονότι, ὅτι τὰ διάφορα νοήματος περιεκτικὰ πεδία δὲν ἐμφανίζονται πλέον ἐν τῇ σημερινῇ βαθμίδι τοῦ πολιτισμοῦ ὡς ἐσχηματισμένη ζωικὴ ἐνότης, ἀλλ' ὅτι τούναντίον μεταξὺ αὐτῶν ὑφίστανται δεινόταται διχοστασίαι. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀντικειμενικὸν πνεῦμα διεσπᾶσθαι πλουσίως διαφορηθὲν. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι αἱ διαφοροὶ κατευθύνσεις, εἰς ἃς διακρίνεται ἡ βίωσις τοῦ νοήματος τοῦ κόσμου, παραμένουν ἀνευ συνοχῆς καὶ ἀσύνδετοι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ τῶν ἐφήβων. Εἶναι μάλιστα κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην ἀντιφάσεις (ὑπὸ ταύτας νοοῦμεν ἀξιολογικὰς ἀντιφάσεις, οὐχὶ μόνον λογικὰς) δυναταί, αἵτινες δὲν εἶναι ἐπὶ μακρὸν βιώσιμοι, ὑπερνικώμεναι κατ' ἀνάγκην βραδύτερον διὰ τῆς μυστικῆς πρὸς μορφὴν ὁρμῆς (τῆς ἀτομικῆς ἐντελεχείας).

Τὸ ἀσύνδετον τῶν ἐπὶ μέρους νοήματος δηλωτικῶν κατευθύνσεων ἀποτελεῖ σήμερον οὐσιῶδες ψυχικὸν γνῶρισμα τῆς ἥβης. Οὗτος εἶναι καὶ ὁ λόγος, δι' ὃν παρακολουθοῦμεν ἐν τοῖς καθ'

ἑκαστον ταύτας τὰς τὸ μὲν πρὸς τὴν ἀπ' ἀλλήλων διάκρισιν τεινούσας, τὸ δὲ συγκεχυμένας πρὸς ἀλλήλας πλευράς τῆς ψυχικῆς ὑφῆς, καὶ ἐκλέγομεν αὐτὸ τοῦτο αὐτὰς ὡς ἀρχὴν διαιρέσεως τῆς ἡμετέρας ψυχολογίας τῆς ἡβης. Κατὰ τὴν σχετικὴν πραγματείαν θὰ γίνῃ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐμφανὲς ποῖον ἀξιολογικὸν πεδίου ἔχει κατὰ κανόνα τὴν ἡγεμονίαν ὁμοῦ μετὰ τοῦ προσήκοντος αὐτῷ ζωικοῦ ὄργάνου. Ἐννοεῖται ὅτι ἐν τέλει θὰ φανῇ ἐπίσης ὅτι ἡ καθηγουμένη αὕτη πλευρὰ τροφοδοτεῖται ἐκ βάθους, ὅπερ ἀκριβέστερον ἐξεταζόμενον ἀποκαλύπτεται ὡς πυρὴν τοῦ σχηματισμοῦ τῆς προσωπικότητος καὶ διὰ τοῦτο ρυθμιστὴς τοῦ νοήματος τοῦ συνόλου βίου τῶν ἐφήβων.